

نقش تنظیم‌گری دولت در رمز ریال و تأثیر آن بر مسئولیت‌های مدنی در حقوق خصوصی

مجتبی عباسی^۱، مهدی رستمی حسنوند^۲

^۱ گروه حقوق پیام نور، تهران، ایران

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

چکیده

تحولات دیجیتال در نظام پولی و مالی، به‌ویژه توسعه ارزهای دیجیتال بانک مرکزی (CBDC)، چالش‌های حقوقی و تنظیم‌گری جدیدی ایجاد کرده است. رمزریال، به‌عنوان ارز دیجیتال ملی ایران، تحت نظارت بانک مرکزی، پیامدهای قابل‌توجهی در حوزه حقوق خصوصی و مسئولیت‌های مدنی دارد. این پژوهش با هدف بررسی نقش تنظیم‌گری دولت در توسعه رمزریال و تأثیر آن بر مسئولیت‌های مدنی در چارچوب نظام حقوقی ایران انجام شده است. مطالعه حاضر کاربردی، توصیفی - تحلیلی و از نظر گردآوری داده‌ها پیمایشی بوده و با تحلیل اسناد، مقررات بین‌المللی و مصاحبه‌های عمیق با متخصصان حقوق خصوصی، اقتصاد و فناوری مالی انجام شده است. جامعه آماری شامل سیاست‌گذاران و کارشناسان مرتبط است که با روش هدفمند قضاوتی و گلوله‌برفی انتخاب شده و داده‌ها تا مرحله اشباع نظری تحلیل شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که سیاست‌های اقتصادی، مقررات حقوقی و استانداردهای امنیت اطلاعات دولت، تأثیر معناداری بر تعیین مسئولیت‌های مدنی مرتبط با رمزریال دارد. چالش‌های کلیدی شامل ابهام در ماهیت حقوقی، تطبیق قراردادهای مالی، حمایت از مصرف‌کنندگان و تعیین مسئولیت بانک مرکزی و واسطه‌ها در جبران خسارات فنی و سایبری است. بررسی تطبیقی نشان می‌دهد که کشورهای نظیر چین، اتحادیه اروپا و سوئد، توازن متفاوتی میان حریم خصوصی و شفافیت نظارتی اتخاذ کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهد فقدان یک چارچوب قانونی جامع برای رمزریال در ایران، موجب عدم قطعیت حقوقی، افزایش دعاوی مدنی و کاهش اعتماد عمومی می‌شود. پیشنهاد می‌شود قانون جامع رمزپول ملی تصویب و چارچوب‌های حقوقی مرتبط با مسئولیت مدنی از طریق بیمه سپرده دیجیتال، مکانیزم‌های جبران خسارت و استانداردهای امنیتی تکمیل گردد (طهماسبی-آشتیانی و همکاران، ۱۳۹۷). همچنین، توازن میان نظارت مالی و حریم خصوصی کاربران و تطبیق سیاست‌های رمزریال با استانداردهای بین‌المللی از الزامات موفقیت این سیاست پولی محسوب می‌شود.

واژگان کلیدی: رمزریال، تنظیم‌گری دولت، مسئولیت مدنی، حقوق خصوصی، ارز دیجیتال بانک مرکزی (CBDC).

مقدمه

نقش تنظیم‌گری دولت در رمزیال، به‌عنوان ارز دیجیتال ملی ایران، در چارچوب سیاست‌های نظارتی بانک مرکزی، تأثیر مستقیمی بر تعیین مسئولیت‌های مدنی در حقوق خصوصی دارد. تنظیم مقررات در این حوزه با اهدافی همچون شفاف‌سازی مبادلات، کنترل نقدینگی، جلوگیری از فرار مالیاتی و مدیریت ریسک‌های مرتبط با استفاده از رمزیال در معاملات مالی صورت می‌گیرد. سیاست‌های اخیر بانک مرکزی، از جمله الزام دریافت مجوز برای فعالیت صرافی‌های رمزارزی، کنترل درگاه‌های پرداخت ریالی و نظارت بر عملیات استخراج رمزپول‌ها، نشان‌دهنده تمرکز دولت بر مدیریت بازار ارزهای دیجیتال و نظارت مالی است. این سیاست‌ها در راستای مدیریت جریان سرمایه، مقابله با نوسانات نرخ ارز و کاهش وابستگی به نظام مالی بین‌المللی طراحی شده‌اند.

درعین‌حال، ابهام در تعیین مسئولیت‌های قراردادی، تعارض میان کنترل دولتی و حمایت از حقوق خصوصی، و تأثیر تحریم‌های بین‌المللی بر توسعه مقررات رمزیال، از جمله چالش‌های اساسی در تنظیم‌گری این حوزه محسوب می‌شوند (بولتوک^۱، ۲۰۲۵). ظهور رمزیال، همراه با سایر ارزهای دیجیتال بانک مرکزی (CBDC)، پرسش‌های جدیدی را در زمینه ماهیت حقوقی، مسئولیت نهادهای مالی، حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان و تعامل آن‌ها با چارچوب‌های حقوق مالی سنتی مطرح کرده است (نواب‌پور، ۱۳۹۷). در سطح بین‌المللی، بانک‌های مرکزی به‌دنبال ایجاد چارچوب‌های حقوقی برای تنظیم‌گری CBDCها هستند تا این ابزارهای مالی بتوانند نقشی مکمل برای پول نقد و سپرده‌های بانکی ایفا کرده و ثبات مالی را حفظ کنند (آئور، کورنلی و فراست^۲، ۲۰۲۳).

از منظر حقوق خصوصی، رمزیال به دلیل ماهیت دوگانه خود، یعنی هم‌زمان دارا بودن ویژگی‌های پول نقد و دارایی دیجیتال، چالش‌های حقوقی متعددی را در حوزه اجرای تعهدات قراردادی و تعیین مسئولیت‌های مدنی ایجاد می‌کند. برخی نظام‌های حقوقی، CBDCها را معادل دیجیتال پول نقد تلقی کرده و آن‌ها را مشمول مقررات رایج اسکناس و مسکوکات می‌دانند. در مقابل، برخی دیگر آن را بدهی ثبت‌شده در ترازنامه بانک مرکزی در نظر گرفته و مشابه سپرده‌های بانکی، تحت کنترل کامل دولت باقی می‌دانند (خداوردی‌آرش، رضوی و منتظر، ۱۴۰۱). این تفاوت در رویکردهای نظارتی و حقوقی، بر قابلیت اجرای تعهدات، تنظیم روابط حقوقی و نحوه حل‌وفصل اختلافات مرتبط با رمزیال اثرگذار است.

تنظیم‌گری رمزیال در ایران، علاوه بر چالش‌های متداول در نظارت و اجرای چارچوب‌های مالی، تحت تأثیر عوامل اقتصادی و ژئوپلیتیکی نیز قرار دارد. از جمله محدودیت‌های تحریم‌های مالی، لزوم کاهش وابستگی به نظام بانکی بین‌المللی و کنترل دولت بر فرآیندهای مالی دیجیتال، موانعی را برای تدوین مقررات مناسب رمزیال ایجاد کرده است. بررسی سیاست‌های بین‌المللی در حوزه CBDCها نشان می‌دهد که تعیین مسئولیت‌های مدنی و حقوقی مرتبط با رمزیال، مستلزم ایجاد چارچوب‌های شفاف برای حفاظت از مصرف‌کنندگان، تعیین حقوق و تعهدات مؤسسات مالی و انطباق آن‌ها با نظام بانکی سنتی است (آهنرت^۳ و همکاران، ۲۰۲۲).

یکی از موضوعات کلیدی در تنظیم‌گری رمزیال، مسئولیت‌های مدنی ناشی از این ابزار مالی است. در نظام‌های بانکی سنتی، تراکنش‌های مالی تحت پوشش قوانین حمایت از مصرف‌کنندگان و بیمه سپرده‌های بانکی قرار دارند (صابری و همکاران، ۱۴۰۰). با این حال، در مورد رمزیال، ابهامات زیادی در مورد مسئولیت نهادهای مالی در جبران خسارت ناشی از خطاهای سیستمی، حملات سایبری یا دستکاری داده‌های تراکنش‌ها وجود دارد. تحلیل‌های انجام‌شده در حوزه CBDCها، به‌ویژه در منطقه یورو، نشان می‌دهد که شفاف‌نبودن مسئولیت‌های بانک مرکزی و سایر نهادهای مالی، یکی از چالش‌های اساسی در

¹ Boltuc

² Auer, Cornelli, & Frost

³ Ahnert

پذیرش این ابزار مالی است (کالن^۴، ۲۰۲۱). برخی کشورها مانند سوئد و اتحادیه اروپا، بانک مرکزی را به ارائه تضمین‌های حداقلی برای مصرف‌کنندگان ملزم کرده‌اند، درحالی‌که در برخی دیگر، مسئولیت جبران خسارات بر عهده واسطه‌های مالی گذاشته شده است (آدریان و مانچینی-گریفولی^۵، ۲۰۲۳). این تفاوت رویکردها، چالش‌های مهمی را در تعریف مسئولیت‌های بانک مرکزی و نهادهای مالی در ایران به همراه دارد که نیازمند بررسی دقیق و تدوین مقررات حقوقی شفاف است. یکی از الزامات کلیدی در تنظیم‌گری رمزریال، تدوین چارچوب‌های قانونی شفاف برای نظارت بر تراکنش‌ها است. عدم وضوح در قوانین مرتبط با حریم خصوصی و نظارت مالی، می‌تواند به بی‌اعتمادی عمومی و کاهش تقاضای رمزریال منجر شود (نوچیولا و زامورا-پرز^۶، ۲۰۲۴). بررسی تطبیقی سیاست‌های کشورهای پیشرو در حوزه CBDCها نشان می‌دهد که در برخی کشورها مانند سوئد و اتحادیه اروپا، بانک مرکزی موظف به ارائه تضمین‌های حداقلی برای مصرف‌کنندگان است، در حالی که در برخی دیگر مانند چین، این مسئولیت بر عهده واسطه‌های مالی گذاشته شده است (کالن، ۲۰۲۱؛ قاسمی و همکاران، ۱۴۰۰). همچنین، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که در کشورهایی که نظارت دولتی با شفافیت قانونی همراه نیست، کاربران تمایل بیشتری به استفاده از ارزهای دیجیتال غیرمتمرکز دارند (کائور^۷، ۲۰۲۴). بنابراین، تدوین چارچوب‌های دقیق حقوقی برای تعیین میزان دسترسی دولت به داده‌های مالی و تعریف مسئولیت نهادهای ناظر امری ضروری است (آسنماخر^۸ و همکاران، ۲۰۲۴).

این پژوهش با هدف تحلیل نقش تنظیم‌گری دولت در توسعه رمزریال و تأثیر آن بر مسئولیت‌های مدنی در حقوق خصوصی ایران انجام شده است. برای ارائه یک تحلیل جامع و کاربردی، این مطالعه علاوه بر بررسی اسناد حقوقی و اقتصادی، به تحلیل تطبیقی سیاست‌های نظارتی سایر کشورها نیز خواهد پرداخت. روش تحقیق این مطالعه توصیفی - تحلیلی بوده و بر تحلیل اسناد و مصاحبه‌های عمیق با متخصصان حوزه حقوق، اقتصاد و فناوری مالی مبتنی است. جامعه آماری پژوهش شامل سیاست‌گذاران اقتصادی، حقوق‌دانان، کارشناسان بانکی و متخصصان فناوری مالی است که در تدوین و اجرای سیاست‌های رمزریال نقش دارند. روش نمونه‌گیری هدفمند قضاوتی و گلوله‌برفی برای مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته به کار گرفته شده و داده‌ها تا مرحله اشباع نظری تحلیل شده‌اند. نتایج این پژوهش می‌تواند به تدوین چارچوب‌های حقوقی کارآمد، کاهش ریسک‌های حقوقی و مدنی و افزایش امنیت و اعتماد عمومی در استفاده از رمزریال کمک کند. همچنین، یافته‌های این تحقیق می‌تواند پیشنهاد‌های عملی برای تصویب قانون جامع رمزپول ملی ارائه دهد که شامل تعریف ماهیت حقوقی رمزریال، تعیین مسئولیت بانک مرکزی و نهادهای واسط و طراحی مکانیزم‌های جبران خسارت برای کاربران باشد.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با هدف تحلیل نقش تنظیم‌گری دولت در توسعه رمزریال و بررسی تأثیر آن بر مسئولیت‌های مدنی در چارچوب نظام حقوقی ایران انجام شده است. این مطالعه از حیث هدف، کاربردی است، زیرا نتایج آن می‌تواند مستقیماً در تدوین چارچوب‌های حقوقی و سیاست‌های تنظیم‌گری رمزریال مورد استفاده قرار گیرد. رویکرد پژوهش، توصیفی-تحلیلی بوده و گردآوری داده‌ها به شیوه کیفی و با استفاده از تحلیل اسنادی و مصاحبه‌های عمیق با متخصصان صورت گرفته است. برای انجام این پژوهش، از روش‌شناسی کیفی بهره گرفته شده و جامعه آماری شامل سیاست‌گذاران اقتصادی، متخصصان حقوق خصوصی، کارشناسان بانکی و متخصصان فناوری مالی است که در فرآیند تدوین و اجرای سیاست‌های مرتبط با رمزریال نقش دارند. نمونه‌گیری به روش هدفمند قضاوتی و گلوله‌برفی انجام شده است. در روش نمونه‌گیری هدفمند قضاوتی، افراد بر اساس معیارهایی نظیر تخصص در حوزه حقوق مالی و فناوری‌های مالی، تجربه در سیاست‌گذاری اقتصادی و بانکی، و آشنایی با

⁴ Cullen

⁵ Adrian & Mancini-Griffoli

⁶ Nocciola & Zamora-Pérez

⁷ Kaur

⁸ Assenmacher

مسائل حقوقی و امنیتی رمزریال انتخاب شدند. سپس، با استفاده از روش گلوله‌برفی، از مشارکت‌کنندگان خواسته شد تا سایر متخصصان واجد شرایط را معرفی کنند. فرآیند نمونه‌گیری تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت، به‌گونه‌ای که افزودن مشارکت‌کنندگان جدید، اطلاعات تازه‌ای به پژوهش اضافه نمی‌کرد. در نهایت، ۳۰ نفر از متخصصان و سیاست‌گذاران مرتبط با این حوزه در پژوهش مشارکت داشتند. ابزارهای گردآوری داده‌ها در این پژوهش به دو دسته اصلی تقسیم می‌شوند. نخست، تحلیل اسنادی و بررسی مقررات بین‌المللی که شامل بررسی قوانین و مقررات مرتبط با رمزپول‌های ملی در ایران، چین، اتحادیه اروپا و سوئد، تحلیل اسناد و گزارش‌های رسمی بانک‌های مرکزی و نهادهای تنظیم‌گر مالی، مطالعه مقالات علمی و پژوهش‌های منتشرشده در پایگاه‌های معتبر نظیر Scopus، Science of Web و Scholar Google، و تحلیل اسناد سیاستی و دستورالعمل‌های صادره از سوی بانک مرکزی ایران در خصوص رمزریال می‌شود. دوم، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با متخصصان که به‌منظور بررسی ابعاد حقوقی و عملیاتی رمزریال انجام شده است. برای این منظور، یک پروتکل مصاحبه با محورهای اصلی شامل ماهیت حقوقی رمزریال، مسئولیت‌های مدنی بانک مرکزی و نهادهای واسطه، تنظیم‌گری و حمایت از مصرف‌کنندگان، چالش‌های امنیتی و تطبیق با نظام مالی سنتی تدوین گردید. برای تحلیل داده‌های کیفی از روش تحلیل محتوای کیفی و نظریه‌پردازی داده‌بنیاد^۹ استفاده شده است. مصاحبه‌ها به‌صورت متن‌نگاری شده مورد بررسی قرار گرفتند و مضامین کلیدی از طریق کدگذاری باز، محوری و انتخابی استخراج شدند. این فرآیند به شناسایی الگوهای مفهومی و ارائه چارچوبی برای مسئولیت‌های مدنی مرتبط با رمزریال منجر شد. تحلیل محتوای مصاحبه‌ها با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA انجام شد و تمامی مصاحبه‌ها پس از پیاده‌سازی در این نرم‌افزار کدگذاری و طبقه‌بندی گردیدند. به منظور افزایش روایی و پایایی پژوهش، تدابیر متعددی اتخاذ شد. روایی محتوایی از طریق تدوین چارچوب مصاحبه با مشارکت سه متخصص حقوق خصوصی و تنظیم‌گری مالی و اصلاح آن بر اساس بازخوردهای اولیه تضمین گردید. همچنین، از روش مثلث‌سازی داده‌ها^{۱۰} از طریق ترکیب تحلیل اسنادی، مصاحبه‌های تخصصی و بررسی تطبیقی مقررات بین‌المللی استفاده شد. برای تأمین پایایی پژوهش، داده‌های گردآوری‌شده توسط دو تحلیل‌گر مستقل مورد بررسی قرار گرفتند و میزان توافق میان آن‌ها با استفاده از شاخص کاپای کوهن^{۱۱} سنجیده شد که ضریب توافق ۰.۸۳ بدست آمد.

برای اعتبارسنجی یافته‌های کیفی، از چهار معیار اعتبارپذیری، انتقال‌پذیری، اطمینان‌پذیری و تأییدپذیری لینکلن و گوبا (۱۹۸۵) استفاده شده است. برای تأمین معیار اعتبارپذیری، یافته‌های اولیه به مشارکت‌کنندگان ارائه و بازخورد آنها دریافت شد. برای افزایش انتقال‌پذیری، توصیف غنی از زمینه پژوهش ارائه گردید و برای تأمین اطمینان‌پذیری، تمامی مراحل پژوهش به دقت مستندسازی شد. پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی نیز مواجه بوده است. محدودیت در دسترسی به داده‌های رسمی، چرا که برخی اطلاعات مربوط به سیاست‌های بانک مرکزی و مقررات رمزریال هنوز به‌صورت عمومی منتشر نشده‌اند. همچنین، چالش در انجام مصاحبه‌ها وجود داشت، زیرا برخی از سیاست‌گذاران اقتصادی و مقامات بانکی تمایلی به ارائه اطلاعات جزئی در این حوزه نداشتند. علاوه بر این، پویایی بالای سیاست‌های تنظیم‌گری باعث شده است که امکان تغییر مقررات و سیاست‌های تنظیم‌گری در بازه زمانی کوتاه وجود داشته باشد. در مجموع، روش‌شناسی این پژوهش با بهره‌گیری از رویکرد کیفی و استفاده از تحلیل اسنادی، مصاحبه‌های عمیق و تحلیل محتوای کیفی، امکان بررسی دقیق نقش تنظیم‌گری دولت در توسعه رمزریال و تأثیر آن بر مسئولیت‌های مدنی را فراهم کرده است. رویکرد تطبیقی این پژوهش، با مطالعه سیاست‌های کشورهای دیگر، به ارائه چارچوبی عملی برای سیاست‌گذاران ایرانی کمک می‌کند و یافته‌های حاصل می‌تواند به تدوین قانون جامع رمزپول ملی، ایجاد استانداردهای امنیتی و تعیین سازوکارهای جبران خسارت کاربران یاری رساند.

^۹ Grounded Theory

^{۱۰} Triangulation

^{۱۱} Cohen's Kappa

یافته‌های پژوهش

۱-فرآیند کدگذاری و استخراج مقوله‌های محوری

این پژوهش با استفاده از روش گراند تئوری و مدل پارادایمی استراوس و کوربین (۱۹۹۸) انجام شده است. پس از تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه‌های عمیق با متخصصان حوزه حقوق، اقتصاد و فناوری مالی، ۷۹۶ کد اولیه شناسایی شد که پس از پالایش به ۲۱۵ کد محوری کاهش یافت. در مرحله کدگذاری انتخابی، ۳۸ مقوله فرعی و ۱۲ مقوله اصلی استخراج شدند که در نهایت در قالب شش بُعد اصلی مدل پارادایمی سازمان‌دهی گردیدند.

جدول ۱: نمونه فرآیند کدگذاری (از کد باز تا مقوله اصلی)

مقوله اصلی	مقوله فرعی	کد محوری	نمونه کدهای باز
سیاست‌های تقنینی دولت	چارچوب‌بندی حقوقی رمزریال	ماهیت حقوقی رمزریال	"ماهیت حقوقی رمزریال در نظام حقوقی ایران نامشخص است"
مسئولیت‌های مدنی	نظام جبران خسارت	مسئولیت بانک مرکزی	"مسئولیت بانک مرکزی در قبال از بین رفتن دارایی دیجیتال مشخص نیست"
چالش‌های اجرایی	ریسک‌های فناورانه	تهدیدات امنیت سایبری	"ریسک‌های سایبری تهدیدی برای امنیت رمزریال است"
تعارضات نظارتی	محدودیت‌های تنظیم‌گری	توازن نظارت و حریم خصوصی	"نظارت بیش از حد دولت می‌تواند منجر به کاهش پذیرش عمومی رمزریال شود"

۲-مدل پارادایمی و مقوله‌های استخراج‌شده

۱-۲- مقوله محوری: تنظیم‌گری حقوقی رمزریال

"تنظیم‌گری حقوقی رمزریال" به‌عنوان مقوله محوری این پژوهش شناسایی شد. این مفهوم، شامل چارچوب‌های قانونی، الزامات نظارتی و استانداردهای امنیتی است که بر نحوه طراحی، استفاده و مدیریت رمزریال تأثیر می‌گذارد.

۲-۲- شرایط علی

- تحولات فناوری‌های مالی: پیشرفت‌های حوزه بلاک‌چین و پرداخت‌های دیجیتال زمینه ظهور رمزریال را فراهم کرده است.
- سیاست‌های مالی و پولی دولت: دولت به‌منظور کنترل نقدینگی، کاهش هزینه‌های چاپ اسکناس و شفاف‌سازی تراکنش‌ها به توسعه رمزریال علاقه‌مند است.
- استانداردهای بین‌المللی: بانک‌های مرکزی جهان به‌دنبال هم‌راستایی مقررات داخلی با استانداردهای بانک تسویه بین‌المللی (BIS) هستند.

۳-۲- شرایط زمینه‌ای

- ساختار نظام حقوقی ایران: عدم وجود قوانین ویژه برای رمزریال باعث شده که قواعد عمومی مسئولیت مدنی برای این حوزه اعمال شود.
- میزان پذیرش عمومی: سطح اعتماد شهروندان به حریم خصوصی و امنیت داده‌ها در پذیرش رمزریال نقش کلیدی

دارد.

- زیرساخت‌های فنی: توانمندی‌های امنیت سایبری و سیستم‌های پرداخت دیجیتال بر موفقیت رمزریال تأثیرگذار است.

۲-۴- شرایط مداخله‌گر

- فشارهای بین‌المللی: تحریم‌های اقتصادی ایران بر محدودیت در همکاری‌های بین‌المللی و توسعه زیرساخت‌های فناوریانه تأثیر گذاشته است.
- نگرانی‌های امنیت ملی: تمرکز داده‌های مالی در بانک مرکزی باعث نگرانی‌هایی در حوزه حاکمیت داده و دسترسی نهادهای دولتی شده است.
- تعارض منافع نهادهای مالی: بانک‌ها، شرکت‌های فین‌تک و بانک مرکزی هر یک دارای منافع متفاوتی در تنظیم‌گری رمزریال هستند.

۲-۵- راهبردها

- تدوین قانون جامع رمزپول ملی که ماهیت حقوقی رمزریال، نظام مسئولیت مدنی و چارچوب‌های اجرایی را مشخص کند.
- ایجاد صندوق جبران خسارت رمزریال مشابه صندوق ضمانت سپرده‌های بانکی برای محافظت از حقوق مصرف‌کنندگان.
- تعیین استانداردهای امنیتی برای کیف‌پول‌های دیجیتال و شبکه‌های پرداخت رمزریال.
- افزایش شفافیت نظارتی و توازن میان حریم خصوصی و کنترل دولتی.

۲-۶- پیامدها

الف) تعیین رژیم مسئولیت مدنی

ویژگی‌ها	مدل‌های پیشنهادی
نیاز به اثبات تقصیر کاربر یا بانک مرکزی در دعاوی مدنی	مسئولیت مبتنی بر تقصیر
بانک مرکزی مسئول تمام خسارات رمزریال است	مسئولیت محض
مسئولیت میان کاربران، بانک مرکزی و واسطه‌ها تقسیم می‌شود	مسئولیت مشترک
مسئولیت هر طرف بر اساس توافق‌نامه‌ها مشخص می‌شود	مسئولیت قراردادی

ب) تأثیر بر حقوق خصوصی

- نحوه اجرای تعهدات مالی در قراردادهای تجاری با رمزریال تغییر می‌کند.
 - تعارض میان آزادی قراردادی و حمایت از مصرف‌کننده در نظام حقوقی ایران مشهود است.
- نظام قضایی کشور فاقد رویه‌های مشخص برای دعاوی مرتبط با رمزریال است.
- ج) تحلیل تطبیقی سیاست‌های تنظیم‌گری بین‌المللی

کشور	مدل تنظیم‌گری
چین (CNY-e)	نظارت دولتی گسترده و کنترل کامل بانک مرکزی بر تراکنش‌ها
اتحادیه اروپا (دیجیتال یورو)	توازن میان حریم خصوصی و شفافیت مالی
سوئد (Krona-e)	حفظ حریم خصوصی کاربران با مسئولیت قراردادی محدود بانک مرکزی

۳- نتیجه‌گیری و پیشنهادات

- ضرورت تصویب قانون جامع رمزپول ملی برای تعیین ماهیت حقوقی رمزریال، نظام مسئولیت مدنی و چارچوب‌های نظارتی.
 - ایجاد صندوق جبران خسارت رمزریال برای افزایش امنیت حقوقی کاربران.
 - تدوین استانداردهای امنیت سایبری و حفاظت از داده‌ها برای جلوگیری از نفوذهای غیرمجاز و افشای اطلاعات کاربران.
 - اتخاذ مدل مسئولیت مشترک برای تنظیم روابط میان کاربران، بانک مرکزی و واسطه‌های مالی.
 - ارائه رویه‌های قضایی مشخص برای رسیدگی به اختلافات مالی مرتبط با رمزریال.
 - مطالعه تطبیقی با کشورهای پیشرو و الگوبرداری از بهترین روش‌های تنظیم‌گری.
- این یافته‌ها نشان می‌دهد که عدم وجود چارچوب قانونی شفاف، موجب افزایش دعاوی حقوقی و کاهش اعتماد عمومی به رمزریال خواهد شد. لذا، برای موفقیت این سیاست پولی، همکاری نزدیک میان قانون‌گذاران، بانک مرکزی، نهادهای قضایی و متخصصان فنی ضروری است.

فهرست منابع

۱. خداوردی-آرش، حسین؛ رضوی، محمد؛ منتظر، مهدی. (۱۴۰۲). آسیب‌شناسی حقوقی تنظیم‌گری دولت در حوزه رمزارزها.
۲. صابری، مریم و بهاره خواجه-پور. (۱۴۰۰). چالش‌ها و راهکارهای تنظیم‌گری مبادلات و سرمایه‌گذاری رمزارز در ایران «نخستین کنفرانس بین‌المللی بلاک-چین رمزارزها و اقتصاد جهانی»، (۱۰).
۳. طهماسبی-آشتیانی، سعید. (۱۳۹۷). تنظیم‌گری صنعت استخراج رمزارزها، از چالش امنیتی تا فرصت اقتصادی «گزارش پژوهشی»، تهران: اندیشکده حکمرانی شریف، (۵).
۴. قاسمی، ناصر. (۱۴۰۰). فرصت‌ها و تهدیدات ارزهای دیجیتال: مطالعه موردی کشورهای منتخب شرق آسیا «مجله سیاست جهانی»، (۳)، ۱۹۶، ۱۰.
۵. نواب-پور، علیرضا. (۱۳۹۷). تحلیل فقهی کارکردهای پول رمزنگاری‌شده «پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه امام صادق (ع)، دانشکده معارف اسلامی و مدیریت مالی، ۶۹.
6. Adrian, T., & Mancini-Griffoli, M. (2023). Central bank digital currencies: Challenges and policy solutions. International Monetary Fund.
7. Assenmacher, K., Ferrari Minesso, M., Mehl, A., & Pagliari, M. S. (2024). Managing the transition to central bank digital currency. ECB Working Paper Series, No. 2907, Frankfurt am Main.
8. Bindseil, U., Panetta, F. and Terol, I. (2021), "Central Bank Digital Currency: functional scope, pricing and controls", ECB Occasional Papers, No 286, Frankfurt am Main.
9. Cullen, J. (2021). Economically inefficient and legally untenable: constitutional limitations on the introduction of central bank digital currencies in the EU. Journal of Bank Regulation, 23(1), 31-41.
10. Kaur, G. (2024). Privacy implications of central bank digital currencies (CBDCs): A systematic review of literature. EDPACS, 69(9), 87-123.
11. Nocciola, L., & Zamora-Pérez, A. (2024). Consumer demand for central bank digital currency as a means of payment. ECB Research Bulletin, No. 122.
12. Nocciola, L., & Zamora-Pérez, A. (2024, September 18). Consumer demand for central bank digital currency as a means of payment. European Central Bank Research Bulletin(۱۲۲) ,

The Role of Government Regulation in the Rial Cryptocurrency and Its Impact on Civil Liabilities in Private Law

Mojtaba Abbasi¹, Mehdi Rostami Hassanvand²

¹*Payam Noor Law Group, Tehran, Iran*

²*Master of Law Student, Payam Noor University, Tehran, Iran*

Abstract

Digital developments in the monetary and financial system, especially the development of Central Bank Digital Currencies (CBDC), have created new legal and regulatory challenges. Rial Cryptocurrency, as the national digital currency of Iran, under the supervision of the Central Bank, has significant implications in the field of private law and civil liabilities. This research aims to examine the role of government regulation in the development of Rial Cryptocurrency and its impact on civil liabilities within the framework of the Iranian legal system. The present study is applied, descriptive-analytical, and survey in terms of data collection, and was conducted by analyzing documents, international regulations, and in-depth interviews with experts in private law, economics, and financial technology. The statistical population includes policymakers and relevant experts who were selected using a purposeful judgmental and snowball method and the data were analyzed to the theoretical saturation stage. The findings show that economic policies, legal regulations, and government information security standards have a significant impact on determining civil liabilities related to cryptocurrencies. Key challenges include ambiguity in the legal nature, compliance with financial contracts, consumer protection, and determining the liability of the central bank and intermediaries in compensating for technical and cyber damages. A comparative study shows that countries such as China, the European Union, and Sweden have adopted a different balance between privacy and regulatory transparency. The results show that the lack of a comprehensive legal framework for cryptocurrencies in Iran leads to legal uncertainty, an increase in civil lawsuits, and a decrease in public trust. It is suggested that a comprehensive national cryptocurrency law be passed and the legal frameworks related to civil liability be supplemented through digital deposit insurance, compensation mechanisms, and security standards (Tahmasbi-Ashtiani et al., 2018). Also, the balance between financial supervision and user privacy and the alignment of crypto policies with international standards are considered essential for the success of this monetary policy.

Keywords: crypto, government regulation, civil liability, private rights, central bank digital currency (CBDC).
